

Het denken van burgers beter in beeld

Doorgronden wat een burger beweegt en daar kwantitatieve uitspraken over doen. Dat is mogelijk met de methode nextexpertizer. Onderzoekers zetten de methode in om een stal te kunnen ontwerpen die goed aansluit bij wat burgers willen.

Wat wil de burger? Om dat te achterhalen kiest een onderzoeker gewoonlijk uit twee methodes: grootschalige enquêtes of diepte-interviews met een beperkt aantal mensen. Beide methodes hebben hun voor- en nadelen. Een enquête maakt het mogelijk kwantitatieve uitspraken te doen, maar de antwoorden geven geen zicht op wat een geïnterviewde werkelijk beweegt. Bij een diepte-interview zijn die beweegredenen van de burger wel te achterhalen. Nadeel is alleen dat er geen kwantitatieve uitspraken te doen zijn. De interviews zijn heel lastig met elkaar in verband te brengen.

>> Kwantitatief én diepgravend

Onno van Eijk van Wageningen UR wilde met zijn collega's de diepte in én algemeen geldende uitspraken kunnen doen. Ze kregen de opdracht stalsystemen te ontwerpen die in alle opzichten duurzaam zijn: systemen die niet alleen voorzien in de behoeften van de dieren zelf, de boer en het milieu, maar ook in die van de burger. Dat bleek mogelijk met de methode nextexpertizer van het Duitse bedrijf Nextpractice, dat gelieerd is aan de Universiteit van Bremen (zie kader). In dit onderzoek zijn 98 mensen individueel zo'n 1,5 uur bevraagd over hun standpunten over de Nederlandse veehouderij. De methode borgt dat de uitkomsten representatief zijn voor de Nederlandse burger.

>> Landkaart

Van Eijk pakt zijn computer erbij en laat de uitkomsten zien. 'Hier zie je een beeld van onze gedachten, een landkaart zoals wij mensen denken', legt hij uit (zie figuur 1 collectief denkraam, p. 16). 'Dat denkraam laat vooral zien hoe we naar zaken in en om de veehouderij kijken, op welke vergelijkingsassen mensen hun oordeel afwegen.'

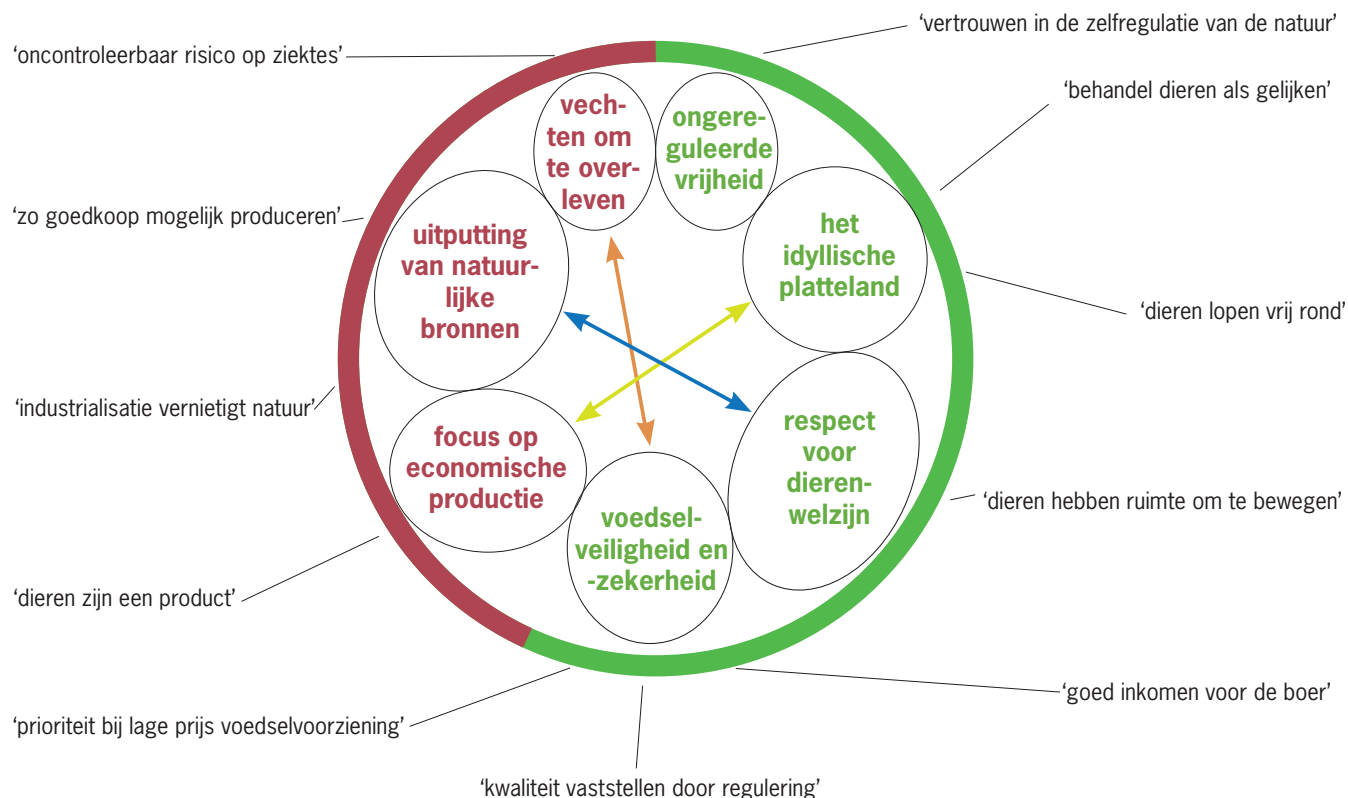
Op een andere kaart (zie figuur 2 plaatsing veehouderij in collectief denkraam, p. 17) kun je zien in welke hoek burgers de verschillende veehouderijsectoren en het ideaalbeeld van de veehouderij plaatsen in hun denkraam. Het plaatje dat zo ontstaat, zit soms net iets anders in elkaar dan uit algemene enquêtes zou blijken. Zo zitten varkenshouderij en pluimveehouderij beide dicht in

de buurt van "economie". Paardenhouderij zit veel meer in de hoek van "het idyllische platteland". Dat klinkt allemaal nog volgens verwachting. Maar anders dan verwacht wordt de melkveehouderij heel dicht bij de intensieve veehouderij geplaatst. Van Eijk: 'Mensen beseffen kennelijk heel goed dat melkveehouderij en varkenshouderij beide sterk economisch gedreven productietakken zijn.' Tegelijk is in het plaatje te zien dat het ideaalbeeld van de burger heel dicht bij "het idyllische platteland" en "respect voor dieren" ligt. Als het aan hen ligt is de veehouderij meer in harmonie met de natuur, met ruime bewegingsvrijheid voor de dieren, regionale producten en ambachtschap. En dat is, zo lijken geïnterviewden te zeggen, ook precies wat de dieren zelf willen. Ze maken, zo blijkt uit weer een ander plaatje, namelijk nauwelijks onderscheid tussen de eigen behoeften en dat wat mensen denken dat de behoefte van het dier is.

>> Focus op romantici

Wat kan Van Eijk met dit soort plaatjes voor het ontwerp van een stalsysteem? 'We kunnen groepen van burgers onderscheiden die de elementen op vergelijkbare plekken zetten. Dan kun je je met het ontwerpen van stallen richten op specifieke groepen van burgers. Voor ons ligt de focus vooral op wat wij de romantici noemen, ongeveer de helft van de menselijke populatie. Aan hun behoeften is het moeilijkst te voldoen. Het is de grootste groep en

Figuur 1. Collectief denkraam. De cirkels stellen met elkaar het collectieve denkraam van de burger voor. De kleinere cirkels tegenover elkaar zijn de tegenstellingen waarin mensen denken. Bij elke kleine cikel is terug te kijken naar een selectie van concrete uitspraken die om de cirkel heen staat. De grootte van die cirkels zegt iets over hoe vaak de onderliggende items zijn benoemd. De as idyllisch platteland – economische productie is dus voor veel mensen belangrijk, de as voedselveiligheid – ongereguleerde vrijheid voor minder mensen.

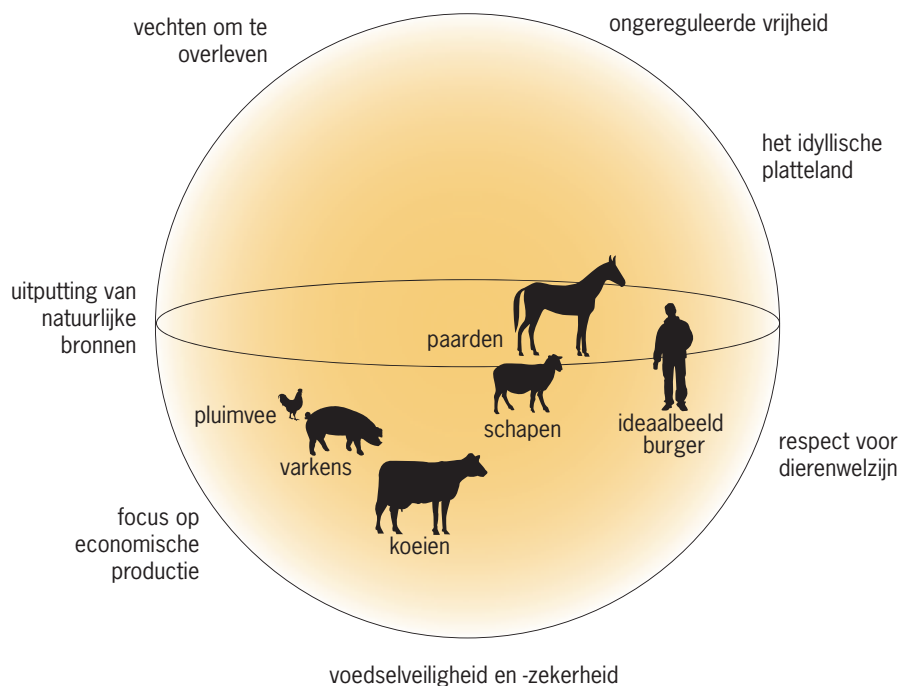
Hoe werkt nextexpertizer?

Kern van de methode is dat de geïnterviewde zelf aangeeft wat hij belangrijk vindt, in zijn eigen woorden. Daarvoor benoemen de interviewers van tevoren een aantal waardevrije elementen. In het onderzoek voor het ontwerp van een stalsysteem waren dat elementen als “de varkenshouderij nu”, “de varkenshouderij in de jaren vijftig”, “de varkenshouderij in de jaren tachtig”, “de behoeften van de voedingsindustrie”, “mijn behoefte” of “de behoefte van de typische burger”.

In het interview krijgt de geïnterviewde vergelijkingen tussen deze elementen voorgelegd. Zo moet hij bijvoorbeeld de varkenshouderij vergelijken met de melkveehouderij. Als hij verschillen ziet, moet hij de verschillen benoemen. Bij varkenshouderij denkt hij bijvoorbeeld dat de dieren minder vrijheid hebben dan bij de melkveehouderij. Bij veehouderij nu denkt hij aan betere voedselveiligheid dan in de jaren vijftig. Zo ontstaan assen van vergelijkingen: veel of weinig bewegingsvrijheid voor de dieren of veel of weinig voedselveiligheid.

Daarna wordt de geïnterviewde gevraagd om snel – associatief – aan te geven of en waar de overige elementen op diezelfde as zitten. Alle antwoorden gaan onmiddellijk de computer in. Zo ontstaat voor iedere geïnterviewde een denkkader waaruit is op te maken in welke tegenstellingen hij denkt en hoe de elementen ten opzichte van elkaar staan. Het rekenmodel combineert vervolgens alle interviews met elkaar en berekent hoe de uitspraken met elkaar in verband staan. De onderzoekers clusteren soortgelijke vergelijkingssassen vervolgens onder één noemer. Het resultaat is een indeling in assen als “respect voor dieren welzijn” versus “uitputting van natuurlijke bronnen”.

Of “voedselveiligheid en -zekerheid” versus “ongereguleerde vrijheid”. Deze assen vormen samen de contouren van een cirkel waarbinnen de elementen geplaatst kunnen worden. Het resultaat is het collectieve denkraam van de gemiddelde burger.

Figuur 2. Plaatsing veehouderij in collectief denkraam. Het plaatje laat zien dat het ideaalbeeld van de burger nog ver af ligt van hoe de veehouderij op dit moment functioneert.

in hun beeld moeten we een soort U-bocht maken. Zij willen harmonie met hun omgeving, maar ze denken wel economisch. Zij ervaren zelf de grootste spanning tussen wat ze willen en wat ze er voor over hebben. Dus een nieuw stalsysteem mag niet tot te hoge kosten leiden, en moet vooral verbondenheid creëren.'

>> Methode voor verandering

De methodiek heeft er volgens Van Eijk zeker aan bijgedragen te doorgronden wat de burger wil. Hij pakt opnieuw het plaatje van het collectief denkraam. 'We kennen hiermee de concrete uitspraken en de onderliggende keuze-assen. Juist die verbinding tussen de verschillende niveaus, geeft ons een veel dieper begrip van waar het werkelijk om gaat.'

Gecombineerd met andere gegevens, zoals de behoefte van het dier, leidt dat tot een stalontwerp waar burgers zich prettig bij voelen en waar ze achter staan, is zijn overtuiging. Zoals een kleine stal waar de koeien kunnen schuilen tegen regen of felle zon, met eromheen een groot perceel zodat elke koe voldoende ruimte heeft en burgers de koeien buiten zien lopen. 'Als je op langere termijn wat wil veranderen, is nextexpertizer een hele goede methode om het ontwerp op te baseren.' LN